

THỬ TÌM NÉT TƯƠNG ĐỒNG & KHÁC BIỆT CỦA HÁT XẨM VÀ NÓI THƠ NAM BỘ: NHÌN TỪ ĐẶC THÙ LỊCH SỬ

ThS. Bùi Thị Hoa

(Phân viện VHNT quốc gia Việt Nam tại thành phố HCM)

ĐT: 0916679063; Email: anhoa.viacs@gmail.com)

Hát Xẩm là một thể loại âm nhạc dân dã và là một loại hình nghệ thuật diễn xướng dân gian từng tồn tại lưu truyền trong môi trường của đời sống làng quê Bắc Bộ, ra đời từ khoảng thế kỷ XIV. Còn Nói thơ Nam Bộ (nổi tiếng với hai kiểu thức Nói Thơ Lục Vân Tiên ở Bến Tre và Nói thơ Bạc Liêu) ra đời vào thế kỷ XX, cũng là loại hình nghệ thuật diễn xướng dân gian mang đặc trưng rất riêng của người Nam Bộ. Vậy có một sự liên hệ nào không giữa hai loại hình nghệ thuật diễn xướng tồn tại ở hai vùng văn hóa khác nhau: Hát xẩm và Nói thơ Nam Bộ? Đó là cách thức sử dụng nguồn chất liệu thơ ca dân gian, kể thơ (hát kể, kể tích) và diễn xướng bằng những kiểu thức nghệ thuật khác nhau. Môi trường diễn xướng của Xẩm thường ở góc sân đình, bên nước, góc chợ quê nghèo; tiếng hát kể của người mù nghe buồn buồn, ừ ê theo nhịp kéo nhị... Còn Nói thơ (thơ mà không nói, không ngâm mà là vừa nói, vừa ngâm, vừa hát đan xem hài hòa) với giai điệu nhấn nhá, nhịp điệu ngắt nghỉ tạo không khí đồng cảm... có thể hát ở bất cứ đâu lúc sinh hoạt, lúc đám giỗ hay lúc bạn bè ngồi với nhau. Vậy tại sao Hát Xẩm lại trở thành một nghề để kiếm sống? còn Nói thơ chỉ là một thú tiêu dao, lúc vui, lúc buồn ngâm ngợi để giải khuây. Để lý giải điều này, người viết thử nhìn từ đặc thù lịch sử để lý giải ở hai vùng văn hóa, hai thời điểm ra đời khác nhau song có hai con đường tồn tại khác nhau./.

